

Змістовий модуль

**САМОСТІЙНІ ЧАСТИНИ МОВИ ТА НЕЧАСТИНОМОВНІ
СЛОВА-МОРФЕМИ**

Лекція 1. Частини мови як основні морфологічні одиниці

План

1. Типи морфологічних одиниць.
2. Взаємозв'язок граматичних рівнів слова.
3. Частини мови як семантико-граматичний клас слів.

Список літератури

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyi_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Лекція 2. Принципи класифікації частин мови

План

1. Традиційна класифікація частин мови/
2. Семантичний критерій у визначення частин мови.
3. Синтаксичний критерій у визначенні частин мови.
4. Морфологічний і словотвірний критерії у визначенні частин мови.
5. Явище транспозиції як міжчастиномовна взаємодія лексем.

Список літератури

5. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
6. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyi_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
7. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.

8. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Лекція 3. Проблема займенникових слів

План

1. Займенникові слова в системі частин мови.
2. Займенникові іменники.
3. Займенникові прикметники.
4. Займенникові числівники.
5. Займенникові прислівники.

Список літератури

9. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
10. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматики української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
11. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
12. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Лекція 4. Нечастиномовні слова-морфеми і слова-речення

План

1. Традиційне видалення службових слів і вигуків.
2. Проблема виділення службових слів і вигуків.
3. Семантичний та синтаксичний критерій у виділенні слів-морфем.
4. Морфемний характер у виділенні слів-морфем.
5. Словотвірний критерій як показник не виділення службових компонентів.

Список літератури

13. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
14. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматики української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/

15. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
16. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Лекція 5. Іменник та інфінітив

План

1. Інфінітив як специфічна граматична форма.
2. Морфологічні ознаки інфінітива як специфічної граматичної форми.
3. Належність інфінітива до центральних частин мови.
4. Належність інфінітива до периферійних частин мови.
5. Інфінітив як іменниково-дієслівне перехідне утворення.

Список літератури

17. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
18. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
19. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
20. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Лекція 6. Граматичні категорії дієслова. Власне-дієслівні і невластне-дієслівні граматичні категорії. Категорія способу

План

1. Граматичні категорії дієслова: власне-дієслівні і невластне-дієслівні.
2. Категорія способу у традиційній граматиці.
3. Сучасні підходи до визначення категорії способу дієслова.

Список літератури

21. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
22. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
23. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.

24. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Практичне заняття

Тема: **Принципи класифікації частин мови**

Теоретичні питання:

1. Традиційна класифікація частин мови.
2. Семантичний критерій у визначенні частин мови.
3. Синтаксичний критерій у визначенні частин мови.
4. Морфологічний і словотвірний критерії у визначенні частин мови.
5. Явище транспозиції як міжчастиномовна взаємодія лексем

Рекомендована література

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматики української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Завдання

У текстах різних стилів визначте частини мови на основі лексичного, синтаксичного, морфологічного й словотвірного критеріїв.

Практичне заняття

Тема: **Проблема займенникових слів**

Теоретичні питання:

1. Займенникові слова в системі частин мови.
2. Займенникові іменники.
3. Займенникові прикметники.
4. Займенникові числівники.
5. Займенникові прислівники

Рекомендована літератури

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. Мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyu_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Завдання

Визначте в тексті:

- займенникові елементи та з'ясувати їх функціонально-синтаксичні особливості;
- з'ясувати їх семантичні групи за значенням;
- виявити у них граматичні значення роду, числа, відмінка, особи;
- з'ясувати перехід незайменникових слів у займенникові.
- займенникових слів.

Практичне заняття

Тема: **Нечастиномовні слова-морфеми і слова-речення**

Теоретичні питання:

1. Традиційне видалення службових слів і вигуків.
2. Проблема виділення службових слів і вигуків.
3. Семантичний та синтаксичний критерій у виділенні слів-морфем.
4. Морфемний характер у виділенні слів-морфем.
5. Словотвірний критерій як показник не виділення службових компонентів

Рекомендована літератури

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. Мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL:

http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyi_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/

3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Завдання

1. Доберіть тексти різних стилів, аналізуючи за основними ознаками та функціональними особливостями слова-морфеми.
2. Підготуйте презентацію на тему: «Проблема виділення службових слів».

Практичне заняття

Тема: **Іменник та інфінітив**

Теоретичні питання:

1. Інфінітив як специфічна граматична форма.
2. Морфологічні ознаки інфінітива як специфічної граматичної форми.
3. Належність інфінітива до центральних частин мови.
4. Належність інфінітива до периферійних частин мови.
5. Інфінітив як іменниково-дієслівне перехідне утворення

Рекомендована література

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматики української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyi_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Завдання

1. Доведіть твердження про морфологічні ознаки інфінітива як специфічної граматичної форми.
2. Визначте синтаксичну деривацію інфінітива.

Практичне заняття

Тема: Граматичні категорії дієслова. Власне-дієслівні і невластне-дієслівні граматичні категорії. Категорія способу

Теоретичні питання:

1. Граматична категорії дієслова: власне-дієслівні і невластне-дієслівні.
2. Категорія способу у традиційній граматиці.
3. Сучасні підходи до визначення категорії способу дієслова.

Рекомендована література

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. Мови. К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
2. Безпояско О., Городенська К., Русанівський В. Граматика української мови. Морфологія. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Morfolohia/
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. URL: <http://www.twirpx.com/file/83072>.
4. Загнітко А. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15c.

Завдання

1. Доберіть тексти різних стилів, визначивши власне-дієслівні і невластне-дієслівні категорії.
2. Сформулюйте тези до теми «Триграмемна та чотириграмемна категорія способу».

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Підготуйте доповідь на тему «Морфологія як вчення про граматику слова, граматичні класи, граматичні категорії».
2. У текстах різних стилів проаналізуйте типи морфологічних одиниць: морфологічні одиниці, основні морфологічні одиниці.
3. Підготуйте презентацію на тему: «Основні морфологічні одиниці».
4. Підготуйте одну на вибір презентації на теми: «Порівняльна характеристика традиційної класифікації частин мови та виділення частин мови за морфолого-синтаксичним принципом»; «Частини мови за вченням І. Вихованця та К. Городенської»; «Особливості частиномовної класифікації І. Кучеренка».
5. Підготуйте презентацію на тему: «Вигуки як специфічні мовні знаки».
6. Класифікація вигуків як специфічних мовних знаків.
7. Підготуйте доповідь, граматично обґрунтувавши, статус інфінітива в системі частин мови.
8. Підготуйте презентацію «Сучасне тлумачення концепції категорії способу дієслова».

9. Підберіть тексти з аналітичними дієсловами, визначте, до яких семантичних груп вони належать, з'ясуйте морфологічні ознаки й синтаксичну функцію.
10. Підготуйте презентацію «Слова категорії стану як аналітичні дієслова».
11. Підготуйте доповіді про статус дієприкметника:
 - а) як дієслівну форму, яка поєднує ознаки дієслова та прикметника (традиційна граматики);
 - б) як самостійну міжчастиномовну категорію (Г. Гнатюк);
 - в) як прикметник (Л. Булаховський, І. Кучеренко);
 - г) як прикметник або дієслово – залежно від реалізації його граматичних ознак у реченні (І. Вихованець, К. Городенська).
12. Підберіть тексти з дієприкметниками і доведіть синкретичні граматичні їх ознаки.
13. Проаналізуйте тексти, в яких вжито дієприслівник, і з'ясуйте контекстуальне його значення, пояснивши умови його реалізації.
14. Підготуйте презентацію «Дієприслівник у вченні І. Кучеренка, К. Городенської та І. Вихованця».

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З КУРСУ «ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГРАМАТИКИ»

1. Морфологія як вчення про граматику слова, граматичні класи, граматичні категорії.
2. Морфологічні одиниці.
3. Основні морфологічні одиниці.
4. Взаємозв'язок граматичних рівнів слова.
5. Частина мови як семантико-граматичний клас слів.
6. Принципи класифікації частин мови
7. Основні принципи розподілу слів за частинами мови.
8. Семантичний критерій як базовий у спеціалізації слова.
9. Синтаксичний критерій у структурі мови.
10. Морфологічний і словотвірний критерії як формальні показники у виділенні частин мови.
11. Явища транспозиції в системі частин мови.
12. Займенникові слова в системі частин мови.
13. Займенникові іменники.
14. Займенникові прикметники.
15. Займенникові числівники.
16. Займенникові прислівники.
17. Перехід незайменникових слів у займенникові
18. Нечастиномовні слова-морфеми і слова-речення
19. Проблема виділення службових слів і вигуків.
20. Семантичний та синтаксичний критерій у виділенні слів-морфем.

21. Морфемний характер у виділенні слів-морфем.
22. Словотвірний критерій як показник не виділення службових компонентів.
23. Класифікація вигуків як специфічних мовних знаків.
24. Морфологічні ознаки інфінітива як специфічної граматичної форми.
25. Синтаксична деривація інфінітива.
26. Інфінітив як специфічна граматична форма.
27. Інфінітив як іменниково-дієслівне перехідне утворення.
28. Граматична категорія дієслова: власне-дієслівні і невластне-дієслівні.
29. Категорія способу у традиційній граматиці.
30. Сучасні підходи до визначення категорії способу дієслова.
31. Проблема слів категорії стану
32. Слова категорії стану у традиційній граматиці.
33. Слова категорії стану як аналітичні дієслова.
34. Дієприкметник як віддієслівний прикметник.
35. Дієприслівник як віддієслівний прислівник
36. Класифікація дієприкметника.
37. Сучасні підходи до визначення дієприкметника як віддієслівного прикметника.
38. Дієприслівник у традиційній граматиці.
39. Нові підходи до виділення дієприслівника як віддієслівного прислівника.